

Harrastusteaduse kümme põhimõtet

Harrastusteadus on paindlik mõiste, mida saab kohandada ja rakendada erinevatele olukordadele ning uurimisaladele. Alljärgnevad põhimõtted koondas kokku Euroopa Harrastusteaduse Assotsiatsiooni (*European Citizen Science Association*) juures tegutsev hea tava ja võimekuse arendamise töörühm Londoni loodusmuuseumi juhtimisel ja paljude assotsiatsiooni liikmete osalusel, sooviga esitada mõned olulisemad põhimõtted, mida meie kogukond peab harrastusteaduse hea tava aluseks. Eesti keelde on põhimõtted tõlkinud Tartu Ülikooli loodusmuuseumi töötajad.

1. Harrastusteaduse projektid loovad harrastajate aktiivsel osalusel uut teaduslikku teadmist ja mõistmist. Projektis saab osaleda iga teadushuviline, kes soovib jagada oma tähelepanekuid või teha kaastööd muul viisil, näiteks olla abiks projekti juhtimisel.

2. Harrastusteaduse projektidel on otsene teaduslik väljund. Näiteks leitakse vastus mõnele teadusküsimusele või kogutakse teavet looduskaitsete ja maakorralduslike tegevuste ning keskkonnapoliitika planeerimiseks.

3. Osalemisest on kasu nii tipp-teadlastel kui ka harrastajatel. Väärtus võib seisneda uurimistöö tulemuste avaldamises, õppimisvõimalustes, kaasategemise lustis, ühiskondlikus toetuses, eneseteostuses teadusliku andmestiku täiendamise kaudu, aga ka võimaluses rääkida kaasa kohaliku, rahvusliku või rahvusvahelise tähtsusega probleemküsimustes, mõjutades seeläbi ka poliitika kujunemist.

4. Harrastajad võivad soovi korral osaleda teadusliku uurimistöö mitmes erinevas järgus. See võib seisneda uurimisküsimuse täpsustamises, meetodi väljakujundamises, andmete kogumises ja analüüsimises, tulemuste sõnastamises.

5. Harrastajad saavad oma tegevustele tagasiside. Näiteks, kuidas on kasutatud nende kogutud andmeid ja millised olid uurimistulemused ning töö ühiskondlikud ja poliitilised väljundid.

6. Harrastusteadus on üks teadustöö viise. Sellel on oma piirangud ja eeldused, mida tuleks arvesse võtta ning tähele panna. Siiski võimaldab harrastusteadus erinevalt traditsioonilistest teadusmeetoditest enam kaasata avalikkust ja muuta teadust demokraatlikumaks.

7. Harrastusteaduse projektide andmed ja meta-andmed tehakse kõigile kättesaadavaks ning tulemused avaldatakse avatud juurdepääsuga väljaannetes. Andmeid võib jagada projekti ajal või pärast projekti lõppu juhul, kui ei ole vajalik kaitsta kellegi julgeolekut või privaatsust.

8. Harrastusteadlaste osalusele viidatakse projekti tulemustes ja publikatsioonides.

9. Harrastusteaduse projektide juures hinnatakse nende teaduslikku väljundit, andmete adekvaatsust, osalejate kogemust ning laiemat ühiskondlikku ja poliitilist mõju.

10. Harrastusteaduse projektide juhid arvestavad seaduslike ja eetiliste piirangutega, mis puudutavad autoriõigust, intellektuaalset omandit, andmete jagamise kokkuleppeid, salastatust, viitamist ja mistahes tegevuste mõju keskkonnale.